

SAŽETAK PRESUDE

L.D. I P.K. PROTIV BUGARSKE OD 8. PROSINCA 2016. GODINE ZAHTJEVI BR. 7949/11 i 45522/13

Povreda Konvencije zbog nemogućnosti utvrđivanja biološkog očinstva

ČINJENICE

Prvi podnositelj bio je u vezi s I., koja je u siječnju 2010. zatrudnjela. U rujnu 2010. podnositelj i I. su prekinuli vezu, te ostali u telefonskom kontaktu. I. je rodila u listopadu 2010. godine, a stanoviti V. je priznao očinstvo. Dijete je živjelo s V., njegovom suprugom i djetetom, i ta je obitelj brinula o djetetovim materijalnim, emocionalnim i obrazovnim potrebama.

U prosincu 2010. godine, podnositelj je, sumnjajući da je dijete žrtva trgovine ljudima prijavio slučaj javnom tužiteljstvu koje je pokrenulo istragu tijekom koje je utvrđeno da nije počinjeno nikakvo kazneno djelo.

U prosincu 2010. godine podnositelj je podnio tužbu radi utvrđivanja očinstva, međutim, postupak je obustavljen u srpnju 2011. godine jer podnositelj nije bio aktivno legitimiran za podnošenje takve tužbe. Naime, obiteljskim zakonom nije bila predviđena mogućnost da osoba koja tvrdi da je biološki otac djeteta osporava očinstvo muškarca koje je utvrđeno na temelju priznanja.

U međuvremenu, javno tužiteljstvo je podnijelo zahtjev za poništenje izjave o priznanju očinstva dane od strane V., ali nije poduzelo nikakve daljnje radnje, pa je postupak obustavljen u lipnju 2012. godine.

Tijekom 2015. godine, podnositelj je ponovno pokrenuo postupak sa ciljem poništenja izjave o priznanju očinstva od strane V. i utvrđivanje vlastitog, ali nije uspio sa zahtjevom. Naime, sudovi su smatrali da podnositelj nije jedna od osoba koje su ovlaštene osporavati očinstvo.

Drugi podnositelj bio je u vezi s R. Nakon prekida njihove veze R. je rodila, a muškarac po imenu S. je priznao dijete. Nakon što je podnositelj za to saznao, inzistirao je na provođenju DNA testa, kojim je utvrđeno da je on biološki otac djeteta. U listopadu 2011. godine podnositelj je podnio tužbu radi osporavanja očinstva S.-a te utvrđivanja vlastitog očinstva. U svibnju 2012. godine njegov zahtjev je proglašen nedopuštenim jer podnositelj nije bio ovlašten osporavati očinstvo utvrđeno priznanjem.

PRIGOVORI

Pozivajući se na čl. 8. Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života), podnositelji su prigovarali da, usprkos činjenici da su nedvojbeno biološki očevi, nemaju mogućnost osporavati očinstvo koje je utvrđeno na temelju priznanja treće osobe, niti utvrđivati vlastito očinstvo.

ODLUKA SUDA

Prema bugarskom zakonodavstvu, ne može se osporavati očinstvo koje je utvrđeno priznanjem, niti muškarac koji se smatra ocem djeteta može zahtijevati utvrđivanje vlastitog očinstva. Navedena odredba nema izuzetaka, pa su zahtjevi podnositelja bili su odbačeni zbog nedostatka aktivne legitimacije. Naime, domaći sudovi su uzeli u obzir samo činjenicu da je očinstvo već priznato te nisu preispitali okolnosti pojedinog slučaja, niti interese svih zainteresiranih strana (djeteta, majke, muškarca koji je priznao očinstvo i muškarca koji je tvrdio da je biološki otac djeteta).

Sud je primijetio da je domaće zakonodavstvo omogućavalo javnom tužiteljstvu i centru za socijalnu skrb pokretanje postupka osporavanja priznatog očinstva, koji bi mogao dovesti do utvrđivanja ništavosti priznanja ukoliko se ispostavi da ono ne odgovara biološkoj stvarnosti. Međutim, ni Obiteljski zakon niti drugi normativni akti nisu propisivali u kojim situacijama treba pokrenuti takav postupak. Izvodeći zaključke iz domaće sudske prakse i očitovanja koje je podnijela Agencija za socijalnu skrb, takav se postupak može pokrenuti ukoliko postoji sumnja da se priznanje koristi sa ciljem zaobilazanja odredbi o posvajanju ili u slučaju postojanja opasnosti za dijete.

U svakom slučaju, nesporno je da mogućnost pokretanja takvog postupka nije bila izravno dostupna podnositeljima: javno tužiteljstvo i centar za socijalnu skrb samostalno odlučuju hoće li u konkretnoj situaciji pokretati postupak ili ne. Osim toga, javnosti nisu bile dostupne niti informacije o tome u kojim slučajevima nadležna tijela mogu i trebaju pokretati postupak. Iako je muškarac koji je tvrdio da je biološki otac djeteta mogao zatražiti od nadležnih tijela pokretanje postupka, ona nisu imala zakonsku obvezu saslušati ga niti obrazložiti svoju odluku u pogledu daljnjeg postupanja.

Tijela ovlaštena za pokretanje postupka nisu prilikom odlučivanja o pokretanju postupka bila dužna razmotriti prava i interese svih zainteresiranih strana. Ona, prvenstveno, uzimaju u obzir najbolji interes djeteta (primjerice, ako postoji opasnost za zdravlje ili dobrobit djeteta ili je dovedeno u pitanje poštivanje odredaba o posvajanju), ali nisu dužna voditi brigu o postizanju ravnoteže između interesa djeteta i interesa, primjerice, biološkog oca. Stoga bit pokretanja postupka nije sudsko utvrđivanje očinstva biološkog oca, već samo osporavanje očinstva koje je utvrđeno priznanjem, te se takvi postupci pokreću samo u iznimnim situacijama - kada je ugrožen interes djeteta - no ne i u slučajevima kada postoji sukob oko utvrđivanja očinstva.

U pogledu drugog podnositelja, navedeno pravno sredstvo uopće nije korišteno. U pogledu prvog podnositelja, iako je javno tužiteljstvo pokrenulo postupak, kasnije je bez obrazloženja odlučilo da neće nastaviti s postupkom, slijedom čega je postupak obustavljen. Pritom domaći sudovi nisu ispitali je li obustava postupka u interesu svih zainteresiranih strana. Zbog toga je Sud zaključio da podnošenja zahtjeva za pokretanje postupka osporavanja očinstva javnom tužiteljstvu ili centru za socijalnu skrb nije učinkovito pravno sredstvo kojim bi se podnositeljima pružila odgovarajuća pravna zaštita.

Iako je bugarska Vlada tvrdila da su podnositelji imali mogućnost priznati djecu i prije njihovog rođenja, Sud je primijetio da takvo priznanje u stvarnosti nije uvijek bilo moguće (primjerice, ukoliko biološki otac uopće nije bio obaviješten o trudnoći, kao u slučaju drugog podnositelja) niti je takva praksa u Bugarskoj uobičajena. Osim toga, čak i u slučaju da dijete bude priznato prije rođenja, majka može takvo priznanje učiniti nevaljanim jednostavnim prigovorom. Ukoliko majka nakon toga pristane na priznanje očinstva od strane drugog muškarca, prije nego što je muškarac koji je prvi priznao očinstvo uspio podnijeti tužbu, taj bi se (prvi) muškarac našao u istoj situaciji kao i podnositelji, odnosno ne bi mogao utvrditi

svoje očinstvo. Sud je stoga smatrao da se podnositeljima ne može staviti na teret to što nisu priznali očinstvo prije rođenja djeteta. Štoviše, Sud je ocijenio da su podnositelji, nakon što su saznali za rođenje djeteta, poduzeli sve potrebne korake s ciljem utvrđivanja očinstva.

Stoga je Sud utvrdio da podnositelji nisu imali mogućnost osporavanja očinstva koje je priznao drugi muškarac, niti mogućnost utvrđivanja vlastitog očinstva. Cilj takvog zakonodavnog rješenja bilo je osiguranje stabilnosti obiteljskih odnosa te davanje prednosti pravnim odnosima koji već jesu uspostavljeni pred onima koji bi tek mogli biti uspostavljeni utvrđivanjem biološkog očinstva. Iako je davanje prednosti već uspostavljenim pravnim odnosima bilo razumno, Sud je smatrao da su domaća tijela trebala uzeti u obzir interese svih zainteresiranih strana (djeteta, majke, muškarca koja je priznao očinstvo i muškarca koji je tvrdio da je biološki otac djeteta), a ne samo utvrditi činjenicu da je očinstvo utvrđeno priznanjem, te da se stoga ne može osporavati. Sud je stoga zaključio da je, usprkos širokoj slobodi procjene koju države ugovornice uživaju u ovim pitanjima, podnositeljima bilo povrijeđeno pravo na poštovanje privatnog života zajamčeno čl. 8. Konvencije.

PRAVIČNA NAKNADA

6.000,00 EUR – na ime naknade nematerijalne štete pojedinačno

2.456,00 EUR – na ime troškova postupka prvom podnositelju

2.045,00 EUR – na ime troškova postupka drugom podnositelju

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.